

KRÖNIKA

Vill inte längre sitta tysta

Nawroz, som inleder det afghanska kalenderåret och även skolåret, har varit den dag då årets stolta skolreformer har proklamerats ända sedan kampanjen ”Tillbaka till skolan” inleddes 2002. I år var talen som hölls den 21 mars mer dämpade. President Karzai uppmanade talibanerna att sluta bränna ned skolor och kritiserade de privatskolor som lurar unga människor genom att ge utbildning av låg kvalitet men tar ut höga avgifter. Utbildningsministern kunde å ena sidan lämna det glädjande beskedet att 8,3 miljoner barn numera är inskrivna i 14 000 skolor, men tvingades å andra sidan beklaga att över 400 skolor fortfarande hålls stängda på grund av bristande säkerhet, vilket innebär att 200 000 elever står utan skolgång. Därtill kommer 4,5 miljoner barn som ännu inte har tillgång till någon undervisning över huvud taget.

DEN SNABBA UTBYGGNADEN av skolväsendet har uppenbarligen tappat farten. Denna avmattning beror till stor del på att sam-

Text: Nancy Hatch Dupree

Översättning: Charlotte Hjukström

Nancy Dupree är en av världens främsta Afghanistanexperter och har sedan 1960-talet, först boende i Kabul och sedan i Peshawar, Pakistan, bevakat utvecklingen i Afghanistan. Hon är stående krönikör i Afghanistan-nytt sedan 1995.

hällets fokus har förflyttats till övergångsplaner, fredsförhandlingar, trupptillbakadraganden och krav från koalitionen medlemsländer på att kriget ska avslutas. I juli ska enligt planerna regeringens säkerhetsstyrkor överta ansvaret för säkerheten i stora delar av landet, bland annat i provinserna Bamiyan, Panjshir och Kabul och i större städer som Herat och Mazar-i-Sharif. Men de afghanska säkerhetsstyrkorna kan inte få någon effektiv kontroll över landet utan utbildade medborgare. Att givarländerna glömmet bort att investera i den viktiga utbild-

ningssektorn är förenat med stora risker.

I RAPPORTERNA från de otaliga biståndsorganisationerna i landet framställs utbildning fortfarande som en central faktor för att lära medborgarna deras roll i ett välfungerande samhälle, få fram högklassiga varor och tjänster och frambringa ett ledarskap med hög kvalitet. Alla sektorer, från ekonomi, industri, jordbruk och boskapsskötsel till mänskliga rättigheter och juridiska reformer, kräver en levande inlärningsmiljö. Givarländerna har pumpat in cirka 1,8 miljarder dollar i skolväsendet sedan 2001, men lever systemet upp till dagens krav? Vid sidan av de inbyggda logistiska och metodologiska bristerna är de egna framgångarna ett bekymmer för skolan, som kämpar för att hinna ikapp sin enorma tillväxt: Elevantalet har ökat från 900 000 elever år 2004 till 8,3 miljoner i dag, och de 7 650 skolbyggnader som fanns år 2004 har nu blivit 14 000. Dock är det hela 50 procent av skollokaler som saknar vatten, avlopp och andra moderniteter, och även där det finns nybyggda skolor finns det fortfarande många elever som måste gå i upp till tre timmar för att komma dit.

DESSUTOM HINNER MAN INTE ANSTÄLLA och utbilda kvalificerade lärare i samma takt som eleverna strömmar till. Kravet på att lärarna måste ha minst gymnasieutbildning får man därför ofta modifiera, vilket gör att undervisningen blir lidande. Detta gäller i synnerhet kvinnliga lärare. När man tittar bakom statistiken upptäcker man av det skälet en stor klyfta mellan antalet inskrivna barn och den faktiska närvaron, som visserligen är högre för flickor (22 procent) men djupt bekymmersam för pojkar (11 procent).

DE VÄXANDE TVIVLEN på utbildningens kvalitet avskräcker många föräldrar som måste väga fördelarna mot kostnaderna; ofta får de själva hålla med skoluniformer, läroböcker, anteckningsböcker och pennor. Dåliga skolmiljöer, brist på kvinnliga lärare, långa gångavstånd, trakasserier på vägen till skolan och ett negativt gruppträck från släkt och grannar är andra faktorer som

bidrar till att avgöra om ett barn får gå i skolan eller inte. För flickorna tillkommer ännu fler hinder, som att de tidigt blir gifta och får barn och att det är en allmänt utbredd uppfattning att flickor inte behöver någon utbildning för att bli goda husmödrar. Och framför allt fruktar man den väpnade oppositionens attacker mot skolorna. Under 2010 rapporterades 500 sådana fall, som ledde till att 527 elever, lärare och anställda skadades och 169 dödades.

MEN MED ALLT DETTA SAGT måste jag också nämna ett av de viktigaste framstegen på mycket länge. I år har 40,6 miljoner reviderade läroböcker för årskurserna 7–12 tryckts och distribuerats. Jag råkade befinna mig på en skola i slutet av mars för att inspektera deras lådbibliotek när jag fick höra att det var stor uppståndelse ute på skolgården. Det var eleverna som kastade sig över sina nya läroböcker i femton ämnen, bland annat dari, pashto, engelska, matematik, naturkunskap, historia och geografi. Till skillnad från de gamla, oinspirerande böckerna på dåligt papper var de nya böckerna vackert inbundna, tryckta på kvalitetspapper och illustrerade med färgbilder, kartor, tabeller och diagram, och det var som en uppenbarelse. En av mina yngre medarbetare fällde kommentaren: ”Om vi hade haft sådana böcker, skulle jag ha vetat mycket mer om mitt land.”

FÖR MÅNGA AV DE ELEVER som matats in i systemet sedan 2002 börjar det nu bli dags för examen. Allt tyder på att många av dem vill fortsätta till högre utbildningar. Men de sorgligt försummade högskoleutbildningarna klarar inte av en sådan anstormning av studenter. De 22 statliga universiteten och högskolorna fick förra året klara sig på 35 miljoner dollar, vilket motsvarar knappt 1,5 procent av statens kärnbudget. Alla har kronisk brist på pengar, men de tillåts inte ta ut kursavgifter eller inrätta donationsfonder. Ändå blir det för varje år fler och fler hoppfulla studenter som trängs för att göra antagningsproven. Vid Kabuls universitet, för att ta ett exempel, var det förra året 90 000 som gjorde antagningsprovet medan det i år var 130 000. Hur många som kom in är ►

► okänt eftersom resultaten ännu inte är offentliggjorda, men antalet kommer att bli beklämmande litet. Under 2010 hade Kabuls universitet totalt 14 228 studenter inskrivna (varav 3 449 kvinnliga), inklusive kvällskurser. Sedan 2001 har dussintals mindre högskolor med allt från 40 till 1 000 elever öppnat runt om i landet. The American University of Afghanistan, som ligger i Kabul, har 800 elever som huvudsakligen kommer från rika hem. Avgifterna där ligger på 500 dollar per kurs, och då tillkommer kostnader för böcker, internet, biblioteksavgifter och liknande.

DET ÄR DÄRFÖR INTE UNDERLIGT att det har skett en okontrollerad explosion av de privata utbildningsinstitut som president Karzai är så förbittrad på. Det lär finnas 450 stycken i landet, varav 120 bara i Kabul. Kvaliteten varierar kraftigt och avgifterna är jämförelsevis höga, men det är en lönsam bransch eftersom högre utbildning har blivit så fruktansvärt viktig för både ungdomarna och deras familjer att de är beredda att göra stora ekonomiska uppoffringar.

UNGDOMARNA GER SIG PÅ alla slag av avancerade utbildningar med självförtroende och med en inneboende övertygelse om att allt är möjligt. Deras gränslösa självförtroende hjälper dem att uppnå sina drömmar. Se bara på Rohullah Nikpai, den 21-åriga taekwondostjärnan som blev en förebild efter bronsmedaljen i OS 2008. Han inspirerade det afghanska cricketlandslaget som numera utmärker sig på många internationella cricketplaner, trots att sporten var okänd för afghanerna innan de kom till Pakistan som flyktingar. Nu drömmer Afghanistans damlandslag i cricket om att få bli fanbärare vid internationella mästerskap utomlands, och det afghanska damlandslaget i boxning säger att de tränar inför en olympisk "knockout" i London 2012. Det är en sådan oförfvägen anda som besjälar ungdomen av i dag. Denna relativt nya men växande ungdomliga energi måste vårdas med omsorg om den inte ska få ett explosivt utbrott.

UNGDOMAR MELLAN 15 OCH 25 ÅR beräknas i dag utgöra en tredjedel av Afghanistans befolkning. De växte upp i en tid av stora förväntningar i ett nyligen infört politiskt system som lovade dem att få bli delaktiga i beslutsfattandet och den ekonomiska utvecklingen. I själva verket har de närmast nonchalerats. Till och med i landets övergripande nationella utvecklingsstrategi (Afghanistan National Development Strategy, ANDS) uppmärksammas de bara i förbigående. Det är knappt en procent som har tillgång till högre utbildning. Eftersom det är ont om arbetstillfällen dras många till den väpnade oppositionen; självmordsbombarna är

oftast bara mellan 14 och 20 år gamla. Andra går med i kriminella gäng, och av deras medlemmar är det förmodligen två tredjedelar som injicerar narkotika. Denna stora del av befolkningen borde stå på sin mest produktiva höjdpunkt och på ett dynamiskt sätt bidra till återuppbyggnaden av landet, men är alltså i stället en potentiell tidsinställd bomb. Man skulle nog kunna påstå att ungdomarna är den mest sårbara gruppen i landet.

OLIKA ORGANISATIONER GÖR DET BÄSTA MÖJLIGA av denna ungdomliga energi genom uppfinningsrika biståndsprogram som är tänkta att utveckla ungdomars intressen. Många använder sig av den fantastiska utvecklingen inom kommunikationsteknologin. En del organisationer har exempelvis hela 24 radioprogram som är särskilt utformade för att väcka deras fantasi. Stora resurser satsas på vuxenutbildning, men effekterna av denna är inte särskilt varaktiga eftersom planeringen är kortsiktig och inte innefattar böcker och undervisningsmateriel till dem som är färdiga med utbildningen. Mest populära är kurserna i engelska och i data, eftersom de sätter eleverna i kontakt med omvärlden och vidgar deras möjligheter att få arbete. Nyligen var det en av deltagarna i en tio månader lång kurs för 180 unga kvinnor i den avsidens belägna provinsen Farah som noterade: "Outbildade människor vet bara hur man krigar; när vi får utbildning kan vi få fred och gå vidare."

DET VIKTIGA ÄR ATT UNGDOMARNA KRÄVER att man lyssnar på dem. Enligt traditionerna ska afghanska ungdomar hålla tyst i äldres närvaro. Men vid ett seminarium nyligen visade 150 pashtunska ungdomar att de hade bestämda åsikter och vågade uttrycka dem. De krävde större medbestämmande, bättre yrkesutbildningar som motsvarade arbetsmarknadens behov och meningsfulla arbetstillfällen. Ministeriet för information och kultur har en ungdomsavdelning som får stöd av nio FN-organ. Detta nationella ungdomsprogram, som infördes 2007, lägger emellertid tonvikten vid "fredsmedvetande" och uppmanar ungdomarna att "ta sitt ansvar" genom att engagera sig i frivilligt arbete på hemorterna.

DE FLESTA AFGHANSKA UNGDOMAR är mer praktiskt lagda än så. De vill ha konkreta diskussioner och handling. •

Laney Hatch Infree